

CAPUT UNDECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, ostenso suo erga Corinthios amore, pergit suum apostolatam contra pseudoapostolos tuos, vers. 1, quod ipsi nihil majoris spiritus vel doctrina Christiana afferant, quam Paulus tradiderit.

Secundo, vers. 7, quod ipsi pro lucro, Paulus gratis evangelizaverit.

Tertio, vers. 23, quod æquo ut illi, Hebræi sit, et plusquam illi minister Christi. Unde apostolatus sui insignia recenset, labores scilicet pro Christo, persecuciones, pericula, plagas, passiones, sollicitudines et curas pro Ecclesiis omnibus, in usque gloriatur.

1. Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ, sed et supportate me. 2. Emulor enim vos Dei æmulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 3. Timeo autem, ne, sicut serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quæ est in Christo. 4. Nam si is, qui venit, alium Christum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis; aut aliud Evangelium, quod non recepistis: recte pateremini. 5. Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis. 6. Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia. In omnibus autem manifestati sumus vobis. 7. Aut numquid peccatum feci, meipsum humilians, ut vos exaltemini, quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis? 8. Alias Ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. 9. Et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, supplerunt fratres qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. 10. Est veritas Christi in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaia. 11. Quare? quia non diligo vos? Deus scit. 12. Quod autem facio, et faciam: ut amputem occasionem eorum, qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur, inveniantur sicut et nos. 13. Nam ejusmodi pseudoapostoli sunt operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. 14. Et non mirum: ipse enim Satanas transfiguratur se in angelum lucis. 15. Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiæ: quorum finis erit secundum opera ipsorum. 16. Iterum dico (ne quis me putet insipientem esse; alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier): 17. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloria. 18. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. 19. Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. 20. Sustinetis enim si quis vos in servitatem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. 21. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico), andeo et ego: 22. Hebræi sunt, et ego: Israelita sunt, et ego: Semen Abraham sunt, et ego: 23. Ministri Christi sunt (ut minus sapiens dico), plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. 24. A Judæis quinque quadragenas, una minus, accepi. 25. Ter virgis casus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui, 26. in itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus: 27. in labore et ærumna, in vigiliis multis, in fame et siti, in jejuniis multis, in frigore et nuditate, 28. præter illa, quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesiarum. 29. Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non

roror? 30. Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. 31. Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in sæcula, scit quod non mentior. 32. Damasci præpositus Gentis Aretæ regis custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet: 33. et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus.

1. **UTINAM SUSTINERETIS MODICUM QUID INSIPIENTIÆ MEÆ.** — id est gloriationis, quæ videtur esse insipientia; ego tamen sapientissime eam usurpo ex zelo, ut Evangelium meum et fidem apud vos tuar contra pseudoapostolos. Ita Anselmus et Chrysostomus. Est præoccupatio; se enim laudaturus, præoccupat et excusat, ne vanus vel ambitiosus videatur. Græca habent, *ἐπιεικὲς μοῦ μικρὸν ἐν ἀπειρίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀνίσει μοῦ*, id est, *utinam sustinuissetis, vel tolerassetis me paulisper in imprudentia! imo et suffertis, sive toleratis me; ἀνίσει enim hic potius videtur esse indicativi modi quam imperativi. Corrigit enim id quod dixerat: Utinam sustineretis, vel sustinuissetis me: imo, inquit, susinetis me, et quod opto factum, id ipsum facitis.*

Quomodo
Paulus
aggreditur
sua
laude?

Paulus hic seipsum laudare incipiens, iterum iterumque resilit, ac ter se excusat. *Primo*, cum ait: «Utinam sustineretis!» *Secundo*, cum vocat se insipientem. *Tertio*, cum subdit, «sed et supportate me, emulor enim vos:» idque ut ostendat quantum sibi vim inferat, cum ad laudes suas descendit. «Sicut, inquit Chrysostomus, equus præcipitium aliquod præruptumque clivum transcurtus se colligit, quasi hunc uno saltu exsuperaturus; verum profundum despiciens hiatus obstupescit; deinde equite urgente rursus aggreditur, necessitatemque et vim judicans subistit aliquandiu, tandem resumpto animo se ultro fidenter adigit: sic et Paulus quasi se daturus in preceps in laudum suarum recitatione, semel, iterum ac tertio retrocedit, ac tandem adigit se ad suas laudes (1).»

2. **EMULOR ENIM VOS DEI EMULATIONE.** — Græce *ζῆλος*, zelus, zelotypus sum erga vos zelo Dei, *q. d.* Non patior emulos pseudoapostolos, qui vos quasi virginem mecum ambiunt. Appellat enim Paulus zelum, ingentem et immodicum quemdam amorem: quasi ambiat, ut apud Corinthios in amore et zelo sit primus, nec quisquam sibi in eo præferatur. Unde Maldonatus in *Notis manusc.* vertit, *zelotypia laboro.*

Notat Chrysostomus *emulationem*, id est zelum, *Dei dici, q. d.* Non ambio mihi hanc sponsam, sed Christo et Deo; non meæ gloriæ, commodis, lucris, sed Christi, omnia hæc adorno: Christus

(1) *Insipientiam* Paulus vocat extortam sibi apologiam, id est quod speciem quandam insipientiæ habeat apud eos, qui rem penitus non insipientem cum suis circumstantiis. Reprehendit simul stultitiam adversariorum apud lectores, qui seiebant immoderate istos novos doctores gloriant.

enim sponsus est, ego tantum sponso ductor et paranympus.

DESPONDI ENIM VOS UNI VIRO. — *ἀγοράζω*, id est optavi, ut legit Augustinus, lib. II *De Gen. contra Manicheos*; Ambrosius, *paravi*: Theophylactus, *agglutinavi*; *ἀγοράζω* enim est apte et concinne applicare et connectere, exempli causa, ea quæ glutino, vel ferrumine committuntur. Potest ergo *ἀγοράζω* verti, primo, *conclivavi*; secundo, *despondi*; tertio, *convivio junxi*. Hæc enim sunt tria munia paranympii et proubi: *primo*, ut virginem conciliet illi sponso, cui eam in matrimonium dare satagit; *secundo*, ut illi despondendam curet; *tertio*, ut desponsam matrimonio jungat. Noster optime vertit, *despondi*, quia sequitur, ut *exhibeam*, scilicet in matrimonio, cum nuptiæ celebrabuntur, *virginem castam, q. d.* Ego quasi paranympus spiritualium nuptiarum mea predicatione, «despondi vos uni viro,» scilicet Christo, et despondendo persuasi «exhiberi,» id est, ut vos exhibeatis Christo quasi sponsam virginem. Veri potius, ut Anselmus et Theophylactus, per fidem, baptismum, Christianismum jam despondi vos Christo, ut ego ipse vos exhibeam in die judicii virgines, id est integros fide, spe et charitate nuptiali thalamo gloriæ Christi.

Notat Chrysostomus, in hac vita sponsalia agi, thalamum in futura, quando Ecclesia sponsa, id est electi omnes, ad Agni nuptias et regnum æternum inducentur, *Apoc. xxi, 2.*

Adverte: Ecclesia Corinthiorum, et quævis anima est quasi virgo et sponsa Christi sponsi, cujus paranympus est Paulus. Unde Christi ipsius sponsi zelotypiam in se transfert, nec patitur Christo sponsam surripit, et pseudosponsis, falsis apostolis et hæreticis violandam tradi; sunt enim sinceri Apostoli et prædicatores, quasi Ecclesiae et Christi paranympii, *Joan. iii, 29.* Sicut e contrario pseudopraecones sunt leonæ Satanae.

Est hic locus de virginis, id est Ecclesiae, et animæ cujusque fidelis desponsatione illustris, maximaque consolationis, et a plerisque Patribus egregie pertractatus, quique etiamnum sæpe usque venit, et in cathedris pulpitis pertractatur. Ut ergo genuine et plene intelligatur, hic paulo fusius explicandus est. Unde nota *primo*: Desponsatio hæc fit per fidem, spem aliasque virtutes. Nam, ut ait S. Augustinus, tract. 13 in *Joan.*, tom. IX: «Virginis mentis est integra fides, solida spes, sincera charitas.» Contra meretrix et adultera fit anima, cum infidelitati, peccatis, suggestionibus et voluntati dæmonis consentit. «Si

In hæc
vita ani-
mæ des-
ponsa
sponsa
sponsa
sponsa
sponsa
sponsa
sponsa

Hæretici
sustentem
Satanæ
næ.

Anima
quando
est adab-
terat?

ergo, inquit Origenes, hom. 12 in Levit., cap. II, susceperis, o homo, in cubili animæ tuæ adulem diabolum, meretricata est anima tua cum diabolo. Si spiritus iræ, si invidia, si superbie, si impudicitie, ingressus fuerit ad animam tuam, et receperis eum, et consenseris ei loquenti, et in corde tuo delectatus fueris his quæ tibi secundum suam mentem suggerit, meretricatus es cum eo.»

Nota secundo: hæc desponsatio communia facit utriusque conjugis bona, adeoque bona Christi sponsi immensa communicat sponsæ, scilicet Ecclesiæ et cuique animæ fideli. Hinc quia sponsus est rex, sponsam animam, sive serva, sive vilis et pauper sit, facit reginam. «De qua, inquit Basilius, lib. De Vera Virg., dicitur Ps. XLV: Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate. Quare quæ nunc pannoso vestitu, ac servili habitu vilis putatur, in regno celorum regina, et nobilis regi astans reperitur. Contemnat igitur quidquid oculis apparet, et nuda mente, amore sponsi satiatur, totas vires suas propriis sponsi ancillas faciens, et in nulla parte oportet virginem adulteram esse: non lingua, non auribus, non ore, non alio omnino sensu, imo neque cogitatione; sed corpus quidem velut templum quoddam aut thalamum sponsi habeat preparatum: non enim latet aliqua adulterans illius conspectum, de quo dicitur Psal. XCII: Qui plantavit aurem, non audivit; aut qui finxit oculum, non considerat?»

Et Bernardus, serm. 2 Dom. 1 post Epiph., primo, hujus sponsæ electionem, dignitatem et gloriam ita describit: «Propter æthiopissam istam Filius Dei de longinquo venit, ut sibi desponsaret illam. Moses quidem æthiopissam duxit uxorem, sed non potuit ejus mutare colorem: Christus vero quam adamavit ignobilem adhuc et fœdam, gloriosam sibi exhibuit Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam. Unde tibi, o humana anima, unde tibi hoc? unde tam inestimabilis gloria, ut ejus sponsa merearis esse, in quem desiderant angeli prospicere? Unde tibi hoc, ut ipse sit sponsus tuus, cujus pulchritudinem sol et luna mirantur, ad cujus nutum universa mutantur?»

Secundo, sponsæ obligationem ad gratiarum actionem et amorem reciprocum ita prosequitur: «Quid retribuas Domino pro omnibus quæ retribuit tibi, ut sis socia mensæ, socia regni, et socia thalami, ut introducat te rex in cubiculum suum? Vide quibus brachiis vicariæ charitatis redemandus et amplectendus sit, qui tanti te estimavit, imo qui tanti te fecit. Desere carnales affectus, sæculares mores dedisce, consuetudines noxias obliviscere: quid enim putas? nonne stat angelus Domini, qui secat te mediam, si forte (quod avertat ipse) alterum admisseris amatorem?»

Tertio, harum nuptiarum prandium et cenam ita distinguit: «Jam enim desponsata es illi, jam nuptiarum prandium celebratur; nam cena quidem in celo paratur, sed tibi vinum non deficiet:

Bona Christi sponsæ immensa communicat sponsæ, scilicet Ecclesiæ et cuique animæ fideli.

Egræ Christi electio dignitas et gloria.

Sponsæ obligatio ad amorem et gratiarum actionem.

Prandium nuptiarum et cena.

inebriabimur enim tibi ab uberitate domus Dei, et torrente voluptatis ejus potabimur. Paratum est profecto illis nuptias fumen vini, vini inquam, quod lætificat cor, siquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei.»

Nota tertio: Ex hac desponsatione et animæ cum Deo connubio pulcherrime concipiuntur et nascuntur proles, quas describit Origenes, homil. 20 in Numer., cum ait: «Hum igitur anima desponsata sponso suo, et audit verbum ejus, et ipsum complectitur, sine dubio ab ipso semen suscipit, et sicut ille dixit: De timore tuo, Domine, in utero concepi et parturivi, et spiritum salutis tuæ feci super terram: inde nascetur generosa progenies, inde pudicitia oriatur, inde justitia, inde patientia, inde mansuetudo et charitas, atque omnium virtutum proles veneranda succedet.» Deinde e contrario conceptionem et proles quas anima concipit a diabolo, explicat dicens: «Quod si infelix anima divini Verbi dereliquit sancta connubia, et in adulterinos se complexus diaboli tradidit, generabit sine dubio etiam inde filios, sed illos, de quibus scriptum est: Filii autem adulterorum imperfecti erunt, et ex iniquo concubitu semen exterminabitur. Omnia ergo peccata filii sunt adulterii, et filii fornicationis.»

Nota quarto: Licet, ut dixi, hæc desponsatio fiat per quasvis virtutes, maxime tamen fit per charitatem: hæc enim semper in Deum rapit omnes animæ vires et affectiones, et quo magis credit in homine charitas, eo magis crescit hæc animæ cum Deo unio et desponsatio, ita ut animæ charitate flagrantes, in eaque se assidue exercentes, nuptias cum Deo, et nuptialibus bonis ac gaudiis divinis fruantur. Est enim charitas connubium, conspiratio et confirmatio duarum voluntatum, humane scilicet et divine, in unam, quæ sibi mutuo in omnibus consentiunt et conformantur Deus et homo. Hinc oritur communicatio et familiaritas animæ cum Deo, oritur quies et mira voluptas animæ, æstusque tantus divini amoris, ut eo absorbentur, et in Deum immergantur omnes aliæ animæ affectiones. «Talis conformitas, inquit D. Bernardus, serm. 38 in Cant., marital animam Verbo, cum cui videlicet similis est per naturam, similem nihilominus ipsa se exhibet per voluntatem, diligens sicut dilecta est. Ergo si perfecte diligit, nupsit. Quid hæc conformitas juvencius? quid optabilis charitate? quæ fit ut humano magisterio non contenta per temet, o anima, fiducialiter accedens ad Verbum, Verbo constanter inhæreat, Verbum familiariter percuntes, consultesque de omni re, quantum intellecto capax, tantum audax desiderio. Vere spiritualis sanctique connubii contractus est iste. Parum dixi, Contractus; complexus est. Complexus plane, ubi idem velle et nolle idem, unum facit spiritum de duobus. Nec verendum, ne disparitas personarum eludicare faciat convenientiam voluntatum, quia amor reverentiam necesse. Amor

Proles que concipiuntur et nascuntur a Deo.

Desponsatio animæ fit per charitatem.

sibi abundat; amor, ubi venerit, ceteros in se omnes trahit et captivum affectus. Propterea quæ amat, amat, et aliud novit nihil. Sponsus et sponsa sunt. Quam queris aliam inter sponso necessitudinem, vel connexionem, præter amari et amare?»

Si dicas, animæ conditionem et amorem longe inferiori et impari esse Deo, ac consequenter inter Deum et animam non posse esse amicitiam (hæc enim est inter pares), multo minus connubium ac desponsationem, respondet S. Bernardus: «Non plane pari uberitate fluunt amans et amor, anima et Verbum, sponsa et sponsus, creator et creatura, non magis quam sitiens et fons. Quid ergo? Peribit propter hoc, et ex toto evacuabitur nuptiæ votum, desiderium suspirantis, amantis ardor, presumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno, candore cum lilio, claritate cum sole, charitate cum eo qui charitas est? Non, nam etsi minus diligit creatura, quoniam minor est, tamen si ex tota se diligit, nihil deest, ubi totum est. Propterea dixi: Sic amare nupsisse est; nisi quis dubitet, animam a Verbo et prius amari, et plus. Prorsus et prævenitur amando, et vincitur. Felix que meruit præveniri in tanta benedictione dulcedinis!»

Hinc consequenter quinto, hæc desponsatio perfectissime fit per virginitatem, et vola castitatis ac Religiosis. Ita S. Augustinus, tract. 9 in Joan.: «Quæ virginitatem, inquit, Deo vovent, quam ampliore honoris et dignitatis gradum in Ecclesia teneant, sine nuptiis non sunt: nam et ipse pertinent ad nuptias cum tota Ecclesia, in quibus nuptiis sponsus est Christus.» Et ratio est, quia, sicut sponsa totum amorem omniaque sua secum tradit marito, ita virgo et Religiosa se suaque omnia consecrat et tradit Christo. Hinc Religio vocatur et est status perfectionis, sive perfectæ charitatis. Secundo, sicut sponsa contrahens matrimonium cum sponso dicit: Accipio te in meum; ita Religiosa dicit: Voveo Deo paupertatem, castitatem, obedientiam; quibus ita astrictus et devinctus est Christo, sicut uxor obligata est marito. Hinc Tertullianus, De Velandis virginibus, cap. XVI: «Nupsisti, inquit, Christo, illi tuæ estis carnis tum, illi desponsasti maturitatem tuam, incede secundum sponsi tui voluntatem.» Hæc de causa S. Hieronymus, epist. 27, matrem virginem Deo consecrate Dei socrum ausus est nominare: quod, Hieronymum carpere volens Rufinus, nimium criticus, inter alia ei objecit. In signum nuptiarum dabatur virginibus annulus, quo quasi desponderentur Christo: «Annulo, inquit S. Agnes apud Ambrosium, serm. 30, fidei subarravit me.» Ad hæc velabantur virginæ (sicut velantur illæ, quæ maritus habent), idque solenni pompa a sacerdotibus, et nonnisi certis diebus, ut docet Gelasius ad Episcopos Lucaniam, cap. XIV, et Optatus Milevitanus, lib.

VI: «Spiritualis, inquit, nubendi hoc genus est: in nuptias sponsi jam venerat voluntas et professione sua, et ut sæcularibus nuptiis renuntiasse monstrarent, spirituali sponso solvantur crimem, jam cœlestes celebraverant nuptias.» Et Ambrosius ad Virg. lapsam: «Cæterum, inquit, quæ se spondidit Christo, et sanctum velamen accepit, jam nupsit, jam immortalis juncta est viro, et jam si voluerit nubere communi lege, adulterium perperat, ancilla mortis efficitur.» Sic Cyprianus, epist. 62, easdem vocat amiteras Christi. Ex quibus omnibus patet recte Ecclesiam (quidquid ogganniat hic Marloratus) hunc Apostoli locum accommodare virginibus, illumque legere in Missa pro epistola sanctissimarum virginum.

Perpendant hæc virginæ, suamque dignitatem agnoscant, ut hæc nuptias religiose colant et tueantur, unque sponso Christo attendant. «Audi, inquit Hieronymus ad Eustochium, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, et concupiscit rex decorem tuum. Non sufficit tibi exire de terra tua, nisi obliviscaris populi tui, et domus patris tui, ut carne contempta sponsi jungaris amplexibus. Dies: Exivi de domo infantie mee, oblitus sum domum patris mei, renasceris in Christo. Quid pro hoc mercedis accipio? Sequitur: Et concupiscit rex decorem tuum. Hoc ergo magnum illud est Sacramentum: Propter hoc rolvingit homo patrem et matrem, et adhæret uxori suæ, et erunt ambo; jam non, ut tibi, in carne una, sed in spiritu uno. Non est sponsus tuus arrogans, æthiopissam duxit uxorem: statim ut audire volueris sapientiam veri Salomonis, et ad eum veneris, confitebitur tibi cuncta quæ novit, et inducet te rex in cubiculum suum; et mirum in modum, colore mutato, sermo tibi ille convenit: Quæ est ista, quæ ascendit dealbata? » Et infra sponsam comparat arceæ Frederis, dicens: «Sponsa Christi arca est testamenti, intrinsecus et extrinsecus desaturata, custos legis Domini. Sicut in illa nihil aliud fuit, nisi tabule testamenti, ita et in te nullus sit extrinsecus cogitatus. Super hoc propitiatorium quasi super Cherubim sedere vult Dominus, ut paleas et lateres Egypti derelinquas Moysen sequaris in eremo, et terram repromissionis introeas. Ubi in pectore virginali speculationum negotiorum cura æstuat, statim velum templi scinditur, sponsus consurgit iratus, et dicit: Relinquitur vobis domus vestra deserta.» Et inferius sponsi et sponsæ colloquia ita describit: «Tu semel sæculi onere projecto, sede ad pedes Domini, et dic: Inveni quem diligit anima mea, tenni eum, nec dimittam. Et ille respondebit: Una est columna mea, perfecta mea. Semper te cubiculi tui secreta custodiant, semper tecum sponsus ludat intrinsecus. Ora, loqueris ad sponsum; legis, ille tibi loquitur. Et cum te somnus oppresserit, veniet post parietem, et experget ea

Virginitatem voventibus aliam cœlestem nuptiam adhibita que non habentur.

Virgines suam dignitatem agnoscant, ut nuptias religiose colant et tueantur.

S. Augustinus, Quæst. XXXIX in Gen., vertit *transfertatem*: ita et Chrysostomus, Origenes, Theodoretus ibi. Vel certe *Hebræi* dicti sunt, quia posteri fuerunt Hebræi atavi Abraham, qui in confusione linguarum in Babel, Gen. x, 21, et xi, 1 et sequentibus, solus cum suis cum vera fide, religione, pietate, linguam Hebræam primævam retinuit. Male ergo quidam Hebræos quasi Abrahamos dictos putant. Ita sensit aliquando S. Augustinus, lib. I *De Consensu Evang.*, cap. XIV, sed id retractat, lib. II *Retract.*, xiv. Sensus ergo est, *g. d.* Apostolus: Pseudoapostoli hi gloriantur de sua nobili stirpe, se videlicet Hebræos esse posteros Hebræ, Abraham, Isaac, Jacob, ac sanctæ patrum illorum et avitæ religionis et vocationis, æque ut lingua tenaces et sequaces: sed et ego Hebræus sum, et Abrahamus prosapia, idioma, fide, religione.

23. MINISTRI CURISTI SUNT. — Per concessionem hoc dicit: esto vocent se Christi ministros, et ego sum, imo plusquam ipsi.

URINENSIS SAPIENS DICO. — Hoc est, quasi insipientis, ut dixi vers. 21; interpres Chrysostomi vertit, *deitran loquor* (1).

IN LABORIBUS PLURIMIS. — *ἰν ἐργασίᾳ πολλοῖς ἰσχύσας*, in laboribus abundantibus, id est pluribus, quam pseudoapostoli. Notent hoc Pauli exemplum Prælati et doctores, ut auctoritatem apud suos non pompa externa, sed cum Paulo laboribus et vita concilient. Ita suadet et discernit Concilium Carthaginense IV, cap. xv: «Episcopus, inquit, vilem suppellectilem, mensam ac victum pauperem habeat, et dignitatis suæ auctoritatem fide ac vitæ meritis quaerat.»

S. Bernardus citans hunc locum, lib. II *De Consid. ad Eugentium Pontif.*, cap. vi, exclamatur: «O præclarum ministerium! Quo non id gloriosius principatu? Si gloriari oportet, forma tibi Sanctorum præfigitur, Apostolorum proponitur gloria. Parvane tibi illa videtur? Quis mihi tribuat similem fieri in gloria Sanctorum? Clamat Apostolus: Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Agnosce hereditatem tuam (o Eugeni Pont.) in Christi cruce, in laboribus plurimis. Felix qui dicere potuit: Plus omnibus laboravi. Gloria est, sed nil in ea inane, nil molle, nil resupinum. Si labor terret, merces invitet. Etsi ille plus omnibus laboravit, non tamen totum elaboravit, et adhuc locus est; exi in agrum Domini tui, et considera diligenter quantis hodie de veteri maledicto silvescat spinis ac tribulis. Exi, inquam, in mundum: ager est enim mundus, isque creditus tibi. Exi in illum non tanquam dominus, sed tanquam villicus, videre et procurare unde exigendum es rationem.»

IN FLAGIS SUPRA MODUM. — *ὑπερβάλλοντας*, excessive, supra quam dici vel credi potest.

(1) «Minus sapiens, seu insipientis, id est jactabundus; nam jactantia, quam etiam Latini *ostentatio* vocant, est insipientie signum.

IN MORTIBUS. — mortis periculis, ubi comites mei, aut alii vel a latronibus, vel a seditionis cedebantur, aut jugulabantur: simile habes cap. i, vers. 10, et I *ad Cor.*, xv, 31.

24. A JUDEIS QUINQUES, QUADRAGENAS, UNA MINUS, ACCEPI. — Jusserat Dominus *Deut.* xxv, 3, ut plagarum numerus quadragenarum non excederet: cui ut certius et plenius satisfacerent Judæi, non 40, sed unam minus, scilicet 39 reis infligebant. Ita Talmudici.

25. TER NAUFRAGIUM FECI. — *ἐναυράγῃς*, naufragus sum, naufragium passus sum.

IN PROFUNDO MARIS FUI. — *Ἐν τῷ βάθῳ*, in profundo, quod tam de puteo et carcere, quam de mari dicitur. Unde primo, aliqui, ait Theophylactus, intelligunt de puteo, cui a profunditate nomen erat Bythus, in quo tradunt Paulum, postquam periculum apud Lystrios effugerat, latuisse, *Act.* xiv, 18.

Secundo, Baronius, anno Christi 58, ex Beda et Theodoro, per *profundum* intelligit profundissimum et tetricum omnium carcerem Cyziceum, in quem conjectus sit Paulus, famosissimo illi carceri similem, qui Athenis dicitur esse Barthurum; illic Romano, quem Tullianum appellabant.

Tertio, melius Noster vertit, *in profundo maris*; explicat enim naufragii ærumnas, quod scilicet, facto naufragio, *ὑπερβάλλων*, inquit, *ἰν ἑσθῆς περιέσειε, noctem et diem in profundo egi, g. d.* Tam immani tempestate jactatus sum, ut dies ac noctes sub profundo maris viderer esse, ait Maldonatus in *Notis manusc.* Aut, post naufragium non in navi aut tabula, sed natans in profundo, id est alto et medio mari, diem noctemque undis jactatus egi. Ita Theophylactus, Ambrosius, S. Thomas. Immo Anselmus hinc docet sub aquis in profundo, id est maris alveo, diem noctemque egisse Paulum, et miraculo non prælocatum aquis, non devortatum a piscibus, sed vivum inde a Deo quasi alterum Jonam in litus eductum: hæcque, inquit Haymo, est traditio SS. Patrum.

Nota: De fustigatione, de naufragio hucusque, scilicet usque ad tempus quo hæc scripsit Paulus, nihil habetur in Actis Apostolorum: nam Melitense naufragium, *Act.* xxvii, diu post contigit, cum scilicet vinetus Paulus Romam missus esset; flagellationem tantum unam invenimus, *Act.* xvi; lapidationem pariter unam Lystris, *Act.* xiv. Multa ergo silentio præterit Lucas in *Actis*.

26. PERICULIS EX GENERE. — ex gente me. Insidias intelligit, quas sæpe ipsi Judæi struxerunt. Ita Anselmus.

27. IN LABORE. — *ἐν κόπῳ*, in fustigatione. IN ERUMINA. — *ἐν μόχθῳ*; Ambrosius et Valabius, in molestia. *Ærumna*, ait Cicero, est ægritudo laboriosa, veluti cum delassatus aliquis pro quiete cogitur labores novos capessere. » Unde *μοχθηῖ* vocantur calamitosis.

En quibus in rebus gloriatur Apostolus, iis sci-

unt, de quibus jam multi non modo Christiani, sed et clerici Ecclesieque ministri cubescerent, ut multis deplorat B. Bernardus in declamatione in illud: «Ecce nos reliquimus omnia.» Quo abilitas Christiana? quo humilitas, labores, passiones, zelus primitivæ Ecclesie? Apostoli, Principes Christi, primates Ecclesie, non in palatiis, non in rhedis, non in sericis togis, non in nobilitum, famulorum, militum, equorum, canum venatorum turba, non in convivii et symposiis, non in opimis beneficiis, non in molli, delicata ac splendida vita triumphant: sed exultant et gloriantur in fame, in siti, in labore et ærumna, frigore et nuditate, in perenni ad barbaras gentes peregrinatione, persecutione, prædicatione, fustigatione, flagellatione, lapidatione, morte, martyrio, fatigationibus nocturnis et diurnis; omnibus omnia fiunt, neminem aspernantur; patres sunt pauperum et afflictorum; barbaros, rudes, inopes docent, evangelizant, solantur, eleemosynas corrogant. Hæc Apostolorum fuit vocatio; hæc Principum Ecclesie dignitas, de qua ita gloriatur Paulus; hic spiritus fuit primorum Ecclesie tum ministrorum, tum Christianorum: nec adhuc (Deo laus) hoc ævo defuerunt. Habuit et habet nostras estas suos Borromæos, Pios, Xaverios, Menesios, Gaspare, Hosios.

Non ergo te pudeat, o Antistes, o Præpositus, o Doctor, o Pastor, hosce imitari, horum exemplo pauperes adire, hospitalia et carceres invisere, rusticorum audire confessiones, miseris consulere, simplices ac rudes instruere, omnibus omnia fieri, omnium salutem zelari. In his non pigeat laborare, fatigari, desudare usque ad mortem, pro hac causa ludibria, quin et verbera perpeti libeat et delectet: hæc ipsa fecit et passus est Christus, fecit Paulus, fecerunt Apostoli. In his eorum virtus, sanctitas, apostolatus constitit. In ultimo illo et decretorio mundi die, cum princeps ille Pastorum et doctorum Doctor iudex consideret singulorum facta examinaturus, et singulis æternitatis vel felicissimæ, vel miserimæ, sententiam laturus, non te rogabit quot beneficia, quot opes, quot famulos, quantum scientie habuisti; sed quomodo iis usus es, quot iis convertisti; quot pauperes cibasti, potasti: quot in carcere visitasti; quantum Evangelium, fidem, gloriam meam propagasti; quot pro ea labores, pericula, quot irisiones et persecutiones, quantum famis aut frigoris, quantum ærumnarum pro ea tolerasti. Faxit Deus hæc, dum tempus habemus, cogitemus, hæc agamus, ut primævum Ecclesie et Apostolorum spiritum in nobis nostrisque omnibus exsusceitemus, Christum ducent, Apostolos principes sequamur, mundum venescentem et frugescentem ignita charitate et zelo succedamus; ut cum apostolis aliquando audiamus: «Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede

majestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.»

Vide has passiones, victorias et animos Pauli laudantem Chrysostomum in morali *hom.* 23 et 26, ubi inter cætera: «Paulus, ait, luctator orbis et pugil omni lucte generæ certat et vincit: hic ei Apostolicus character, hinc luctis context Evangelium; et quasi flamma inextinguibilis, si in mare lapsa fluctibus undique mergitur, et iterum fulgida ascendit: sic et S. Paulus undique pressus, nec oppressus, cadere nescius, clarior semper redit patiendo victor, et milles martyr.»

Idem Chrysostomus, *hom.* 2 *De Laud. S. Pauli*, in fine tom. III: «Paulus, ait, præ devotionis abundantia dolores pro virtute susceptos quodammodo non sensit: quin etiam virtutem ipsam pro mercede pensavit: quotidie celsior, quotidie assurgebat ardentior, ovas in omni impugnatione referebat victoriam, verberibus et injuriis affectus triumphabat, mortem potius appetens, quam vitam; paupertatem, potius, quam opulentiam; multo amplius laborem desiderans, quam alii requiem; urbes, gentes, provincias, potestates, quasi arvam vilia reputabat; horum, que hic habentur, nihil asperum, nihil etiam suave aestimabat; tyrannos quasi culices quodam reputabat; mortem, cruciatum, mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorum, dummodo propter Christum aliquid sustinet; adamas erat, imo adamante durior et fortior; tanquam pennatus totum docendo pervolvat orbem, et velut incorporeus labores omnes pericula contempnit, et quasi jam celum possidens cuncta prorsus terrena despicit.» Hactenus Chrysostomus.

28. PRÆTER ILLA QUÆ EXTRINSECUS SUNT, INSTANTIA MEA QUOTIDIANA. — «Instantia,» hoc est, negotiorum moles nihil instans, circumstantans et incumbens. Patet ex sequentibus: Græcum enim *ἐπιπέσειε*, teste Budeo, significat agmen cogere, factionem cedere, v. g. cum plebs agmine facto coit, et in nobiles ac magistratus involat. Inde *ἐπιπέσειε* hic vocat Apostolus curas multiplices, que quasi agmine facto undique irruant, ipsunquæ pene obruebant, idque non semel, sed assidue. Unde Augustinus in *Psal.* xcviij, legitur *in cursu in me quotidiano*, scilicet sollicitudinum omnium Ecclesiarum; et Ambrosius in *Urgentibus*, inquit, *omnium Ecclesiarum cura*. Alter explicat Chrysostomus, Theophylactus et Syrus, *g. d.* Fædificosa conspiratio in me, seditiones, tumultus,urbationes, obsidiones populorum, urbium insidias undique in me concitantur: hoc enim, ut dixi, significat etiam Græcum *ἐπιπέσειε* et *ἐπιπέσειε*. Sed hæc satis jam enarravit vers. 28, in tot undequaque periculis suis. Prior ergo sensus melior est. Unde explicans subdit: «Sollicitudo omnium Ecclesiarum.» Pulchre Anselmus et Theophylactus: «Docet ubique Paulus, sed et tanta patitur: patitur sua, et simul aliorum infirmitates tolerat et

solatur: tolerat infirmitates singulorum, et simul de communi salute et de toto orbe sollicitus est.

Chry-
sostomus
hic, homil.
18, suo
exemplo
docet nihil
esse hanc
sollicitudine,
cura,
studio,
labore et
dolore boni
Pastoris pro
Ecclesia
suavius.

Præclare S. Chrysostomus hic, homil. 18, suo exemplo docet nihil esse hanc sollicitudine, cura, studio, labore et dolore boni Pastoris pro Ecclesia suavius. Nam et mater, inquit, pro filio dolore dolens delectatur, sollicita gaudet: cura in se amara licet sit, pro liberis tamen impensa voluptatis multam habet. Avenit viri magni et celestes perpetuis laboribus curisque agitari, atque instar cordis aut oculi semper moveri, et quod Vespasianus, teste Suetonio, dixit, «stantes mori.» Quocirca Pacatus, in *Panegy. Theodosii*: «Gaudet, ait, divina perpetuo motu, et jugi agitatione se vegetat æternitas, et quidquid homines vocamus laborem, vestra natura est: ut indefessa verigo cœlum rotat, ut maria æstibus inquieta sunt, et stare sol nescit: ita tu, Imperator, continuus negotiis, et in se quodam orbe redeuntibus, semper exercitus es.»

Vers. 20.

20. QUIS INFIRMATUR (doleat, affligitur), ET EGO NON INFIRMOR (non doleo, non affligor)? QUIS SCANDALIZATUR, ET EGO NON UROR. — Græcè *παροτρύμαι*, hoc est, ut Theophylactus, ignesco, incendor, ardeo, tum dolore, quasi memum esset malum, quod subit proximus cum scandalizatur; tum zelo, ut illum curem, et scandalum tollam.

Locus
ep. IV
Ezech.
Illustrat.
125.

Unde S. Gregorius, homil. 12 in *Ezech.*, in illud cap. iv, *Sume tibi sartaginem ferream*, putat per sartagine significari animum Ezechielis, qui conspecta Hierosolymæ eversione, per compassionem quasi in sartagine frigeretur, ejusque rei a Deo admoneri, cum jubetur inter se et urbem sartagine ponere, talemque fuisse Paulum cum dixit: «Quis scandalizatur, et ego non uror? ipsum suum cor (inquit Gregorius), quod animam zelo succenderat, sartagine fecerat Paulus,

in quo amore virtutum contra vitia ardebat, et proximorum miseris per compassionem frangebatur.

30. QUE INFIRMITATIS MEÆ SUNT (id est de afflictionibus, flagellis, persecutionibus et passionibus pro Christo susceptis), GLORIABOR, — ob quæ videor infirmus, hoc est, abjectus, afflictus, imbecillus et contemptibilis. Ita Chrysostomus. Nota: Gloriar Paulus, non in suis miraculis, sed infirmitatibus, quia in his relucet potentia et efficacia gratiæ Dei. *Secundo*, quia his superabat pseudoapostolos. *Tertio*, quia hæc sunt signa veræ virtutis et Apostoli.

32. PRÆPOSITUS GENTIS ARETÆ. — Græcè *ὀνόματι* Vers. 21. *Ἀρέτæ*, satrapa Aretæ regis: fuit hic socer Herodis, ait Theophylactus. Herodes enim Antipas, qui Joannem Baptistam occidit, filiam Aretæ uxorem duxerat, teste Josepho.

33. PER FENESTRAM IN SPORTA DIMISSUS SUM. — Vers. 21. Nota: Contigit hæc Pauli fuga per sportam Damasci, *Act. ix*, 25, anno Christi 39; tum enim Aretas, rex Arabiæ et vicine Damasci domus, ait Josephus, intulit bellum Herodi, qui Herodes repudierat Aretæ filiam, ut duceret Herodidem. In bello hoc succubuit Herodes; ergo cæcus ab Aretæ, in eum incitavit Tiberium Caesarem, qui misit Vitellium, Syriæ præsidem, ut Aretam caperet vel occideret, teste Josepho, lib. XVIII *Antiquitatum*, cap. vii. Hac occasione usi Judæi infensi Paulo, eum apud præfectum Aretæ accusasse videntur, quod per speciem et prætextum Evangelii turbas moveret, et cives a gentilitio, et consequenter ab Aretæ averteret, forsque ut ille Damascum Judæis et Vitellio proderet. Hinc præfectus timens et credulus Paulum querit: ille monitus per sportam et muro dimissus dilabitur, ita D. Baronius, tom. I, pag. 304, et alii.

CAPUT DUODECIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, ut se Corinthiis præ pseudoapostolis commendat, narrat suum raptum in tertium cœlum.

Secundo, vers. 7, ne inde extollatur, datum sibi ait stimulum carnis: nam virtus in infirmitate perficitur.

Tertio, vers. 11, a phisitia se excusat, quod ipsi compulerint eum, ut se laudaret, cum ab illis potius debuisset commendari a patientia, miraculis, predicatione gratuita, charitate et sollicitudine.

Quarto, vers. 17, refutat calumniam sibi objectam, quod dolose non per se, sed per Titum a Corinthiis pecunias corrogari.

Quinto, vers. 21, metuit ne ad eos veniens inveniant aliquos dissensionibus atque vitis involutos: quos tacite hoc ipso monet ne eos cum luctu et dolore castigare cogatur.

1. Si gloriari oportet (non expedit quidem), veniam autem ad visiones et revelationes Domini. 2. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus scit), raptum hujusmodi usque ad tertium cœlum. 3. Et scio hujusmodi hominem (sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit), 4. quoniam

raptus est in paradysum, et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. 5. Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. 6. Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam; parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me. 7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus Satanæ, qui me colaphizet. 8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me; 9. et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. 10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum. 11. Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tametsi nihil sum; 12. signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et prodigiis, et virtutibus. 13. Quid est enim, quod minus habuistis præ cæteris Ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam. 14. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos, et non ero gravis vobis. Non enim quero quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. 15. Ego autem libentissime impendam, et superimpendam ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. 16. Sed esto: ego vos non gravavi; sed cum essem astutus, dolo vos cepi. 17. Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? 18. Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne isdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem, charissimi, propter ædificationem vestram. 20. Timeo enim, ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos; et ego inveniar a vobis qualem non vultis: ne forte contentiones, amulationes, animositates, dissensiones, detractiones, surrurationes, inflationes, seditiones sint inter vos: 21. ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, et luceam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt penitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam gesserunt.

Vers. 1.

2. SCIO HOMINEM IN CHRISTO, — hominem Christianum, ut pateat, ait Theophylactus, raptum esse Paulum Christi gratia, non ope demonis, uti raptus fuit in aerem Simon Magus.

Quanto
Pauli hic
raptus
Meditare
vult?

ANTE ANNOS QUATUORDECIM. — Hinc deducitur raptum hunc Pauli contigisse novem circiter annis ab ejus conversione, quæ contigit anno Christi 36. Raptus ergo fuit Paulus anno Claudii imperatoris 2, Christi 44, qui fuit novus ab ejus conversione; quo anno, jubente Spiritu Sancto, ordinatus est cum Barnaba Apostolus et doctor Gentium, *Act. xiii*. 2, paulo videbatur ante quam hunc Apostolatam ordiretur. Id patet, quia (ut dixi initio epistolæ) hæc scripsit Paulus anno Christi 58, qui fuit Neronis 2, a quo si retrorsum computes annos 14, ut ipsemet hic ait, incidet in annum Christi 44. Non ergo hic raptus contigit anno conversionis Pauli (*Act. ix*, 12), qui fuit Christi 36, licet id putarint aliqui cum S. Thoma.

Nota Theophylactus Apostoli modestiam, quod per quatuordecim annos rem tantam sibi tenuit. *Secundo*, si tantus et tam altæ contemplationis fuerit Paulus ante annos 14, quantum ergo jam fuit

tot annorum, laborum, meritum incrementis adauctus? Ita Chrysostomus et Theophylactus.

SIVE IN CORPORE, NESCIO; SIVE EXTRA CORPUS, NESCIO. — Licet Apostolus asserat se hæc de re nihil certo scire, probabiliter tamen D. Thomas, in II, *Quest. CLXXV*, art. 3, et alii opinantur Pauli animam quasi formam mansisse unitam corpori: alioqui enim Paulus mortuus fuisset, et mox resurrexisset; Deum autem non deest, ut, cum homines in exstasi rapit, eos occidat; imo sine non fuisset hic raptus et exstasis, sed occisio et mors, multaque hic intervenissent miracula, quæ frustra multiplicamus, cum sine his suavis et naturalis manens in corpore rapti poterit, ut alii Sancti rapti sunt.

RAPTUM. — «Raptus, ait D. Thomas, est eo quod est secundum naturam, in id quod est supra naturam, ex vi superioris nature elevato.» Unde angeli et anime beate non rapiuntur cum Deum vident: quia licet supra naturam eleventur, non tamen alienantur ab eo, quod est secundum naturam, id est, a naturali anime statu qui est in homine, ut per sensus corporeos et phantasmatam

Pauli
anima in
hoc raptu
non
fuit separata
a corpore.

Raptus
quid sit,
et quibus
comparatur?